

انجمن روانپزشکی کودک و نوجوان ایران
Iranian Academy of
Child & Adolescent Psychiatry

unicef
unite for children

سلامت روان
Iran Mental Health

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

بسته آموزش فرزندپروری در بحران‌ها همراه با ظرفیت‌سازی و ارزیابی کارشناسان

خرداد ۱۴۰۰

مدیریت سوگ کودکان در بحران

دکتر فریبا عربگل، فوق تخصص روانپزشکی کودک و نوجوان
دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
خرداد 1400

مدیریت سوگ کودکان در بحران

واکنش کودکان به دور شدن و از دست دادن عزیزان!

- سن
- توانمندی های شناختی و کلامی
- ویژگی های سرشتی
- نوع ارتباطی که با اطرافیان خود دارند.
- تجربیات قبلی
- سوگ و سوگواری اطرافیان

نشانه های سوگ در کودکان

- حوزه رفتاری
- حوزه فکری
- حوزه احساسی و هیجانی
- حوزه فیزیولوژیک و شکایات جسمی
- عملکرد روزانه (بازی ها، ارتباط، تحصیل و...)

تفاوت سوگ کودکان با بزرگسالان

- علائم متفاوت در طی یک روز
- توانایی محدود در کلامی کردن احساسات
- بروز مسائل رفتاری

مراحل سوگ نرمال

• شوک و انکار

• خشم

• افسردگی

• پذیرش

واقعیت های دردناک سوگ کودکان در بحران:

✓ کودکان بیش از پیش تنها می مانند.

واقعیت های دردناک سوگ کودکان در بحران:

✓ موانع و محدودیت هایی در مراسم و
مناسک تسکین دهنده

واقعیت های دردناک سوگ کودکان در بحران:

• فقدان های متعدد

- ✓ تغییرات گسترده در زندگی کودک
- ✓ از دست دادن خانه و کاشانه
- ✓ تغییر مدرسه و محیط زندگی
- ✓ مرگ، آسیب دیدگی و درگیری سایر عزیزان، بزرگسالان اطراف کودک و دوستان

برای کودکان سوگوار چه می توان کرد؟

✓ لزوم وجود بزرگسالانی حمایتگر در اطراف کودک.

برای کودکان سوگوار چه می توان کرد؟

✓ حفظ ارتباط با سایر بازماندگان، اقوام،
دوستان، معلم و.. به روشی امن و کم خطر

برای کودکان سوگوار چه می توان کرد؟

✓ فراهم کردن شرایط برای بیان و ابراز احساسات و هیجانات

حالا دیگه بابا داره می آد، اشک هاتو پاک کن تا اون هم بیشتر ناراحت نشه...
بگویند: عزیزمی... می دونم تو دلت چقدر غم داری و ناراحتی... تو مامانت را خیلی دوست داشتی..."

برای کودکان سوگوار چه می توان کرد؟

• یافتن راه‌هایی برای بیان و ابراز احساسات

(کلامی و غیرکلامی):

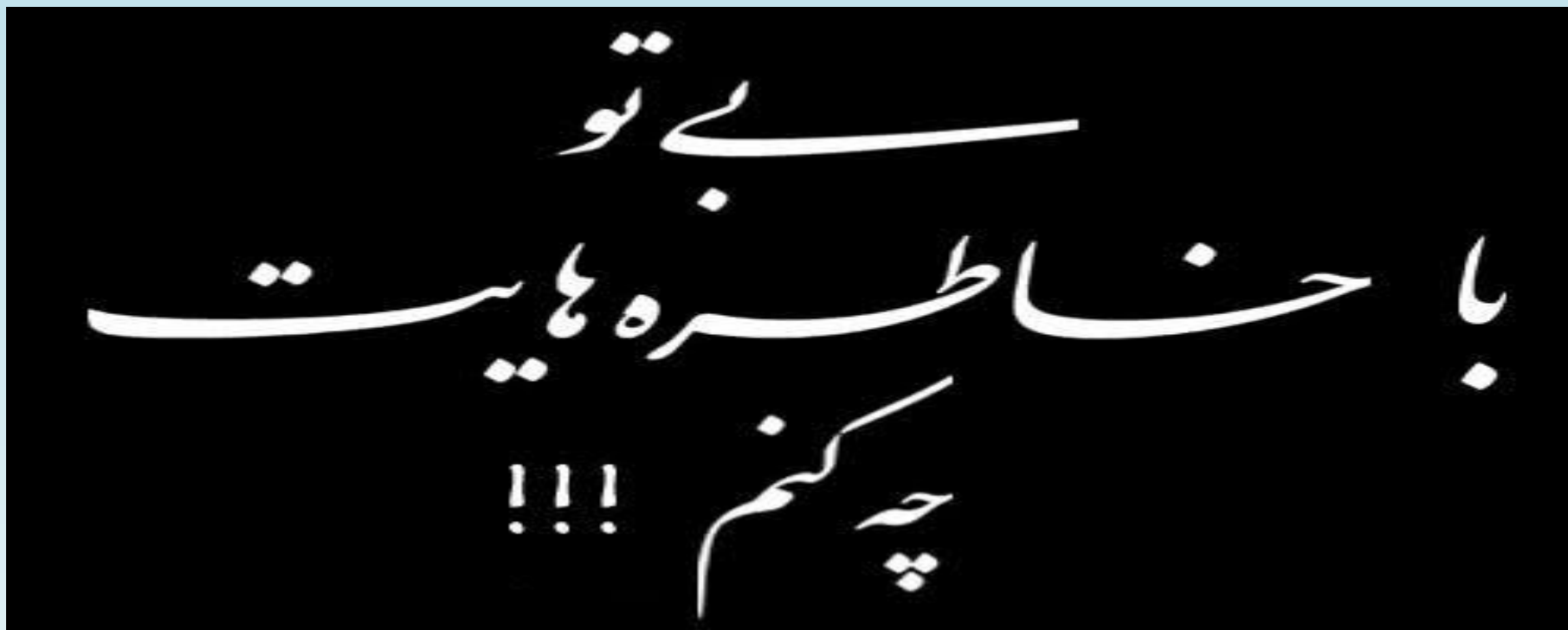
✓ کشیدن نقاشی

✓ خواندن داستان‌هایی با مضمون سوگ و از دست دادن عزیزان

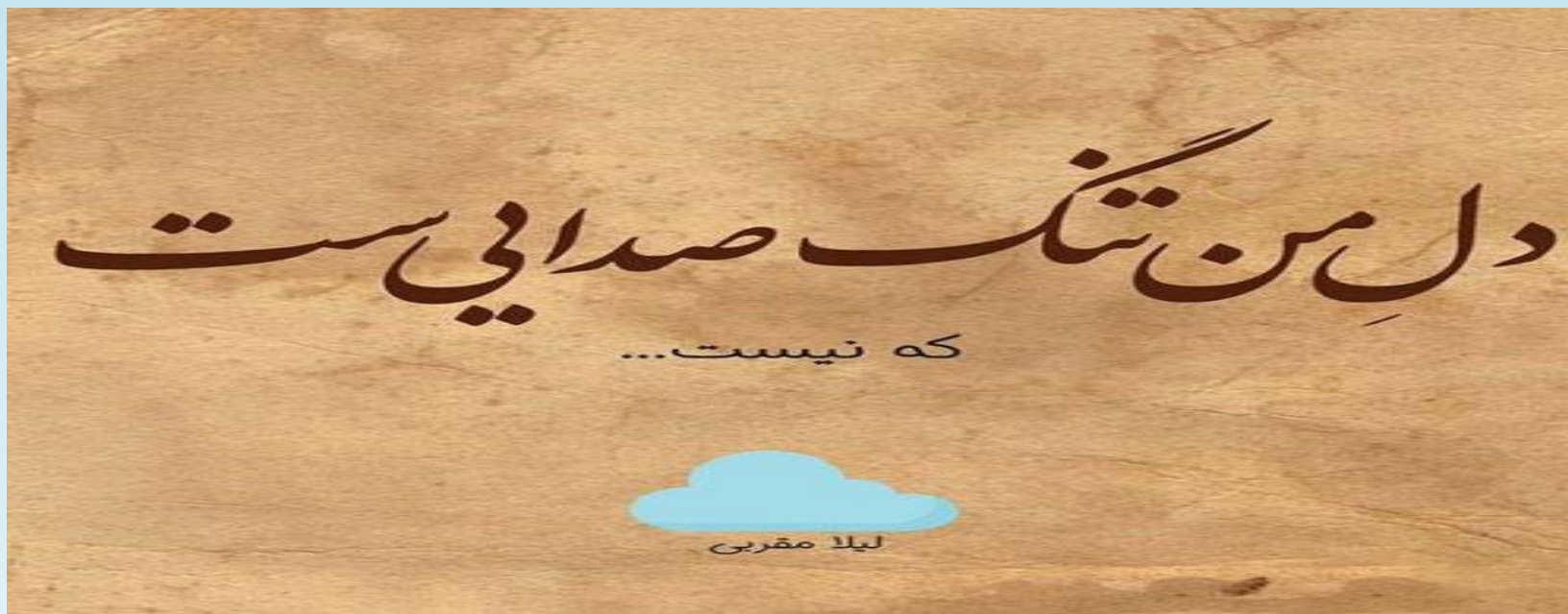
✓ جعبه یا فلک احساسات

برای کودکان سوگوار چه می توان کرد؟

✓نوشتن نامه، شعر

برای کودکان سوگوار چه می‌توان کرد؟

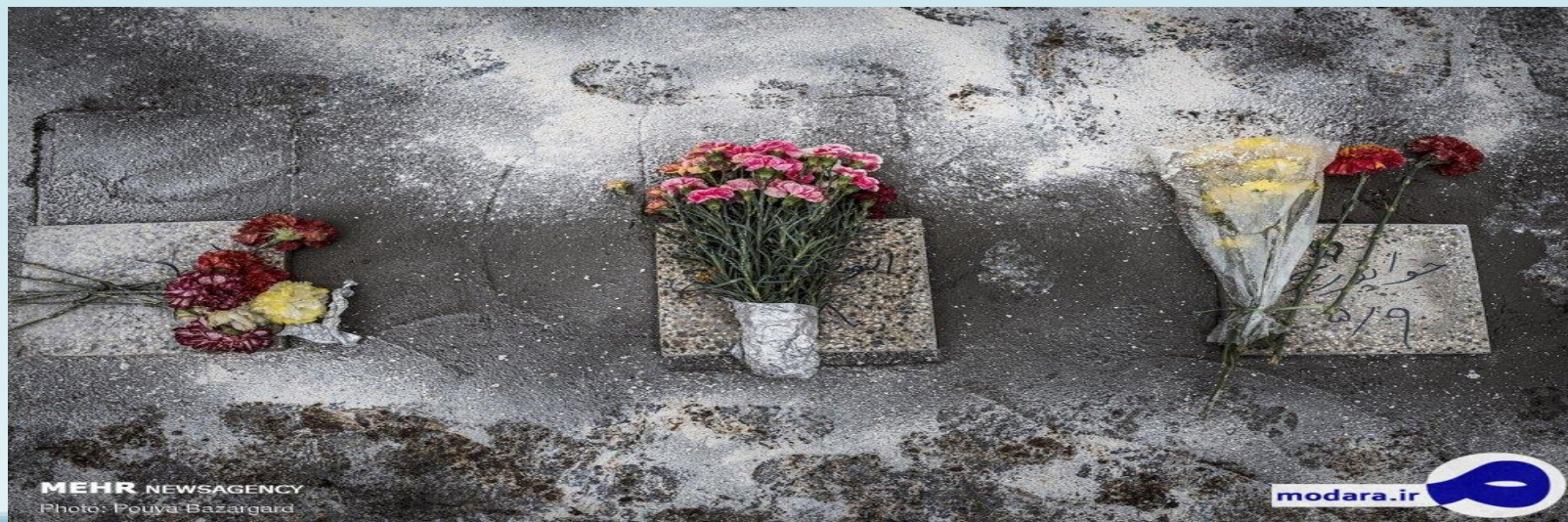
برای کودکان سوگوار چه می توان کرد؟

- یافتن راه‌هایی برای بیان و ابراز احساسات (کلامی و غیرکلامی):
- کشیدن تابلویی از عزیز از دست رفته
- تهیه فایلی در رایانه شخصی
- کاشتن گلی در باغچه
- نواختن قطعه ای موسیقی یا گوش دادن به آن
- تهیه کلیپی از زندگی عزیز از دست رفته یا عکس های مشترک با او

برای کودکان سوگوار چه می توان کرد؟

جایگزین کردن برخی روش های غیر رسمی به جای مراسم و مناسک رسمی برای مشارکت احساسات با دیگران: ساخت کلیپی از عکس های عزیز از دست رفته، برنامه ای زنده در اینستاگرام.

برای کودکان سوگوار چه می‌توان کرد؟

• کاشتن گل یا درختی در باغچه و...

برای کودکان سوگوار چه می توان کرد؟ مواظب گفته ها و توصیه های خودتان و اطرافیان باشید.

✓دیگه گریه نکن، اینجوری که تو بی قراری و گریه می کنی، بدنت ضعیف می شه و خودت هم مریض می شی.

✓ مامان داره الان تو را از اون بالا تو آسمون ها نگاه می کنه وقتی تو اینقدر ناراحتی و گریه می کنی، اون هم ناراحت میشه و دوست نداره

برای کودکان سوگوار چه می توان کرد؟
مواظب گفته ها و توصیه های خودتان و
اطرافیان باشید.

فکر می کنی مادرت دوست داره تو اینقدر
بیقراری کنی، اون الان دستش از زندگی
کوتاهه... بیقراری های تو را می بینه و هیچ کاری
نمیتونه بکنه... اینجوری اون هم اذیت میشه!!!

برای کودکان سوگوار چه می توان کرد؟

- هر کودک و نوجوانی منحصر به فرد است و به روش خاص خودش سوگواری می کند.

- تلاش نکنید واکنش آنها را یکنواخت و محدود به یک الگوی خاص کنید.

برای کودکان سوگوار چه می توان کرد؟

✓ همه احساسات صحیح هستند و تجربه هر نوع احساسی توسط آنها اعم از خشم، اندوه، غم، نفرت، حسادت و ... پذیرفته است.

دریافت کمک حرفه ای اگر:

- هر گونه اشاره یا صحبت در مورد خودکشی
- آسیب رساندن به خود
- پرخاشگری و بی‌قراری شدید
- تمایل به مصرف سیگار، الکل و مواد برای تسکین اندوه و ناراحتی
- طولانی شدن علایم سوگ

